

Wykład:

POPYT KREUJE PODAŻ -

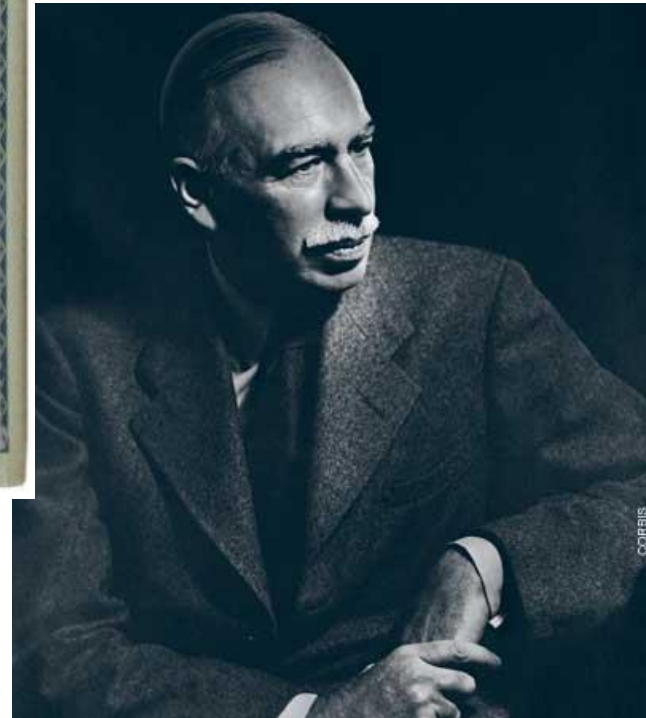
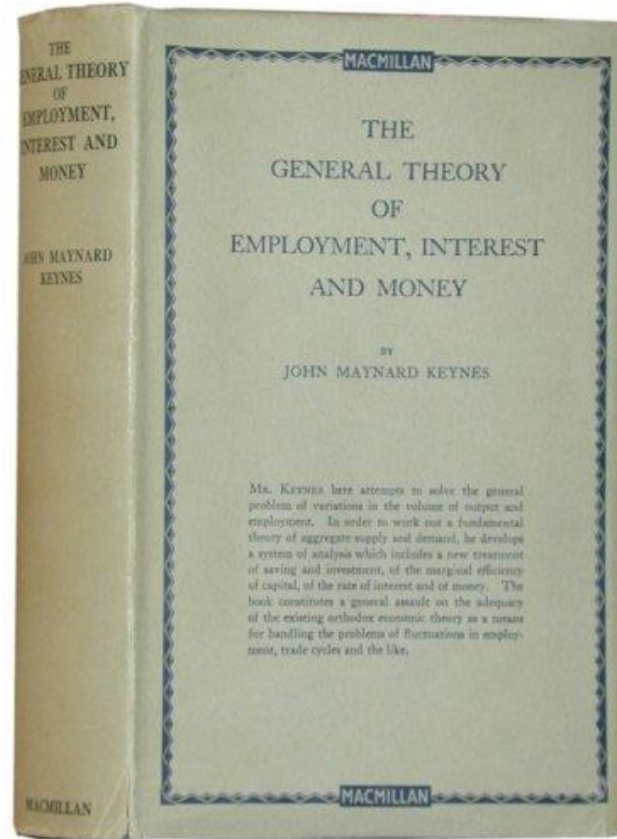
KEYNESOWSKI MODEL GOSPODARKI

Co zdarzyło się w czasie Wielkiej Depresji w USA?

Rok	Stopa bezrobocia (w %)	Realny PNB (w mld USD z 1958 r.)	Konsumpcja (w mld USD z 1958 r.)	Inwestycje (w mld USD z 1958 r.)	Zakupy rządowe (w mld USD z 1958 r.)	Nominalna stopa %	Stopa inflacji (w %)
1929	3,2	203,6	139,6	40,4	22,0	5,9	-
1930	8,9	183,5	130,4	27,4	24,3	3,6	- 2,6
1931	16,3	169,5	126,1	16,8	25,4	2,6	- 10,1
1932	24,1	144,2	114,8	4,7	24,2	2,7	- 9,3
1933	25,2	141,5	112,8	5,3	23,3	1,7	- 2,2
1934	22,0	154,3	118,1	9,4	26,6	1,0	7,4
1935	20,3	169,5	125,5	18,0	27,0	0,8	0,9
1936	17,0	193,2	138,4	24,0	31,8	0,8	0,2
1937	14,3	203,2	143,1	29,9	30,8	0,9	4,2

Źródło: Historical Statistics of the United States.. Colonial Times to 1970. Part I and II. U.S. Department of Commerce. Bureau of Census. 1975.

John Maynard Keynes (1883 - 1946)

„Ogólna teoria zatrudnienia,
procentu i pieniądza” (1936)

Założenia modelu keynesowskiego

- Sztywność cen i płac
- Popyt kreuje podaż (prawo Keynesa)
- Gospodarka niestabilna*
- Niepełne wykorzystanie czynników wytwórczych
- Iluzja pieniężna
- Analiza krótkookresowa

Wykorzystanie zdolności wytwórczych w krajach UE

Poland

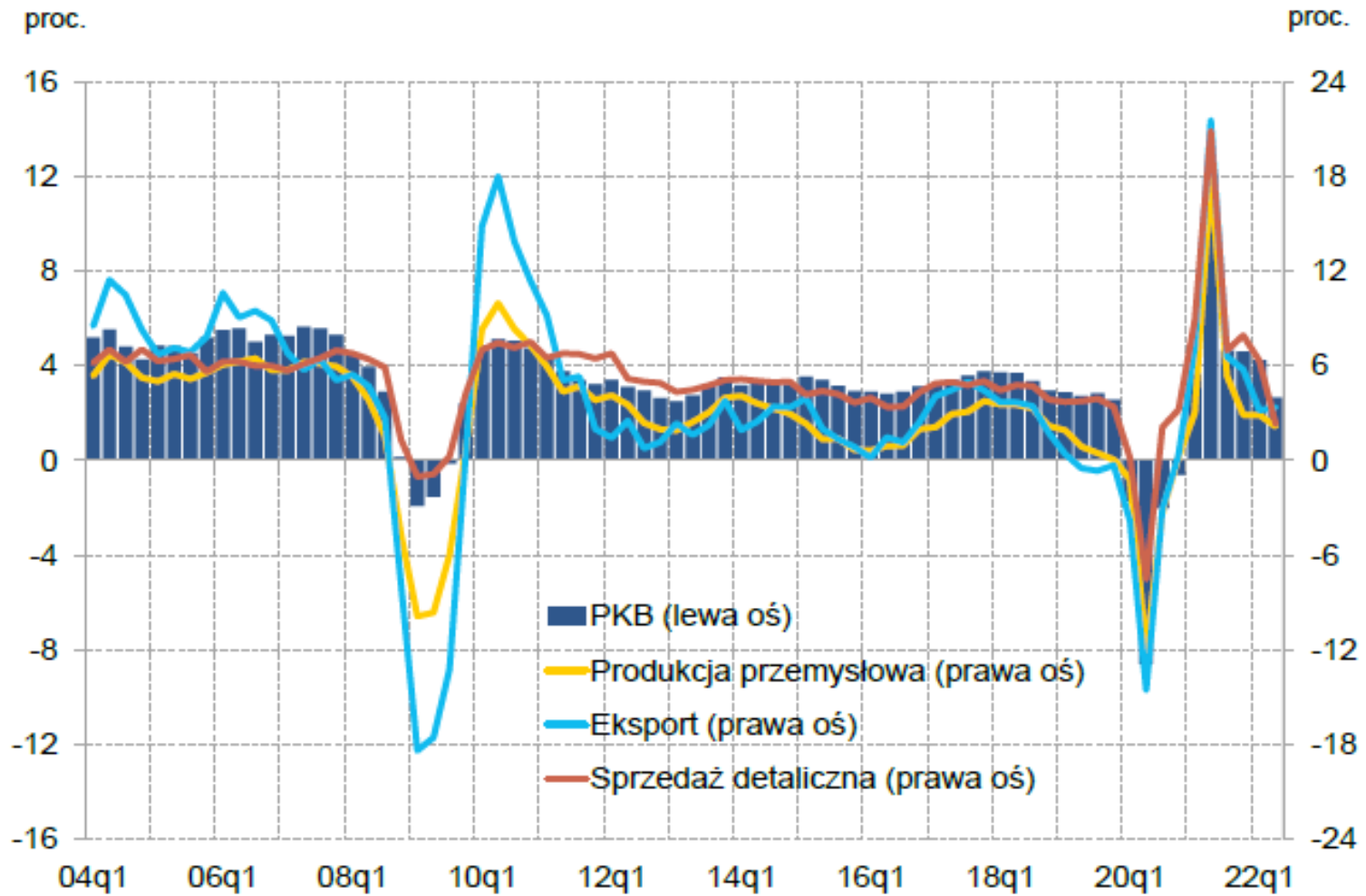
78

78

Dec/23

Źródło: tradingeconomics.com [18.12.2023].

Wzrost PKB i wskaźniki aktywności gospodarczej na świecie (r/r)

Krytyka szkoły klasycznej

W przybliżeniu pełne zatrudnienie zdarza się rzadko i jest krótkotrwałe.

Krytyka klasyków ("Teorii bezrobocia" Pigou)

Krytyka ogólnie przyjętej klasycznej teorii ekonomii polegała nie tyle na wyznajdowaniu logicznych błędów w jej analizie, co na wykazaniu, że jej **milczące założenia są spełnione tylko w rzadkich wypadkach albo nigdy**, wskutek czego nie może ona rozwiązać zagadnień gospodarczych dzisiejszego świata.

J.M. Keynes: *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, s.411.

Rynek pracy – znaczenie płac nominalnych

Codziennie doświadczenie wykazuje ponad wszelką wątpliwość, że obstawanie robotników raczej przy określonym poziomie **płac nominalnych** niż płac realnych jest zwykłą kolejną rzeczą, a nie odległą możliwością.

Podczas gdy robotnicy na ogół opierają się obniżce płac nominalnych, nie leży w ich zwyczaju porzucanie pracy, ilekroć wzrastają ceny artykułów konsumpcji robotniczej.

J.M. Keynes: *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, s.35.

Rynek pracy – znaczenie płac nominalnych (2)

Spadek płac realnych związany ze wzrostem cen przy niezmiennych płacach nominalnych z reguły nie prowadzi do kurczenia się podaży siły roboczej. (...)

Jeżeli przyjmuje się, że podaż siły roboczej się zmniejsza, to tym samym przyjmuje się również, że **wszyscy bezrobotni, którzy w chwili obecnej chcieliby pracować za wynagrodzenie według bieżących stawek płac, nie przyjmą zajęcia, gdy nastąpi niewielka nawet tylko zwyżka kosztów utrzymania.**

J.M. Keynes: *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, s.38-39.

Krytyka klasycznego modelu rynku pracy

Realna
stawka płacy

Krzywa
podaży pracy

W / P

LS

(W / P_1)

(W / P_2)

Wzrost cen spowodowałby
zmniejszenie płac realnych
i rezygnację z pracy,
a takich zjawisk nie obserwujemy
w rzeczywistości gospodarczej.

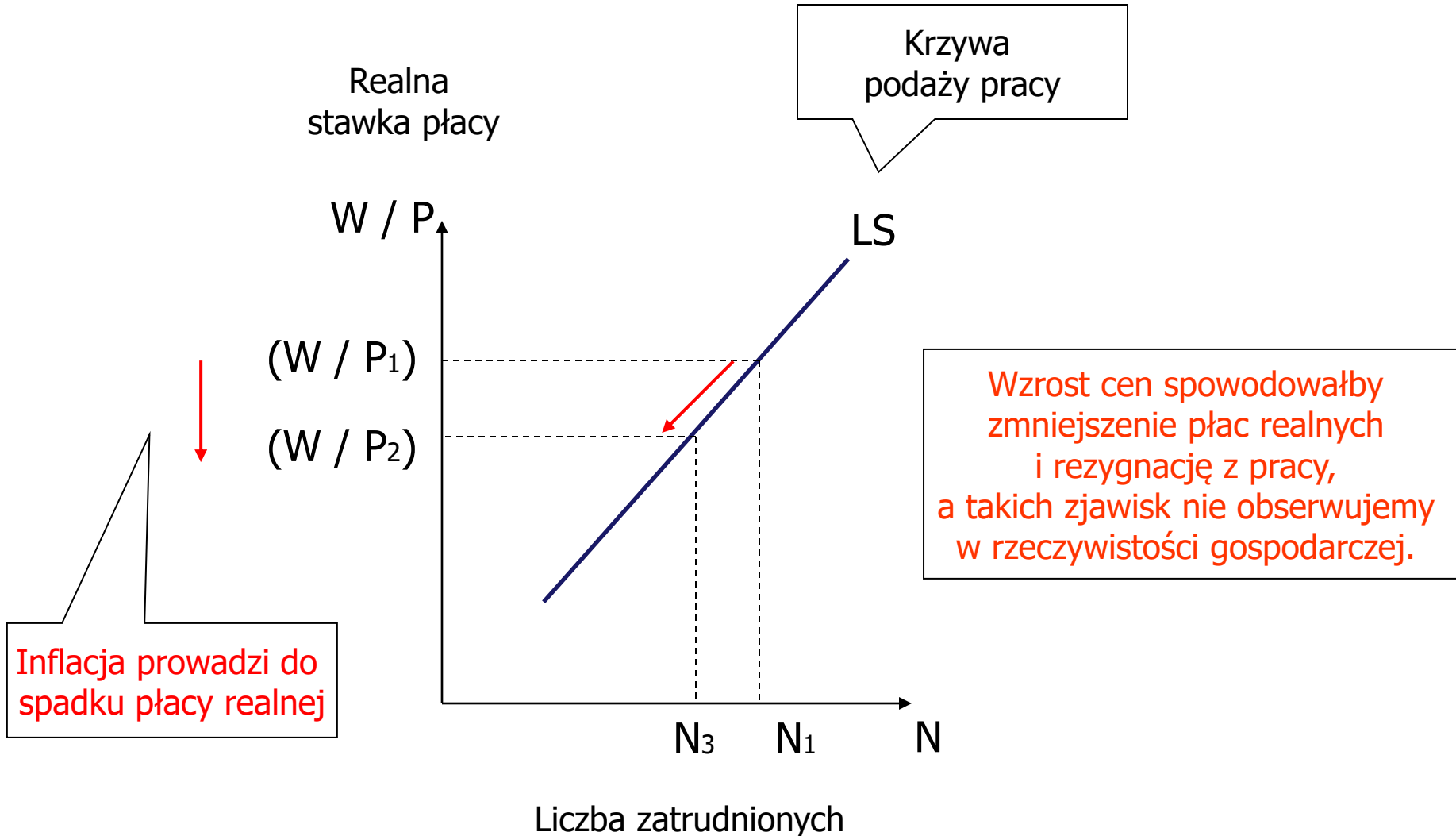
Inflacja prowadzi do
spadku płacy realnej

N_3

N_1

N

Liczba zatrudnionych

Równowaga makroekonomiczna

DWA SEKTORY

$$Y = C + I$$

$$Y = C + S$$

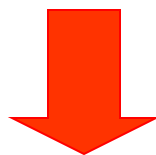

$$I = S$$

TRZY SEKTORY

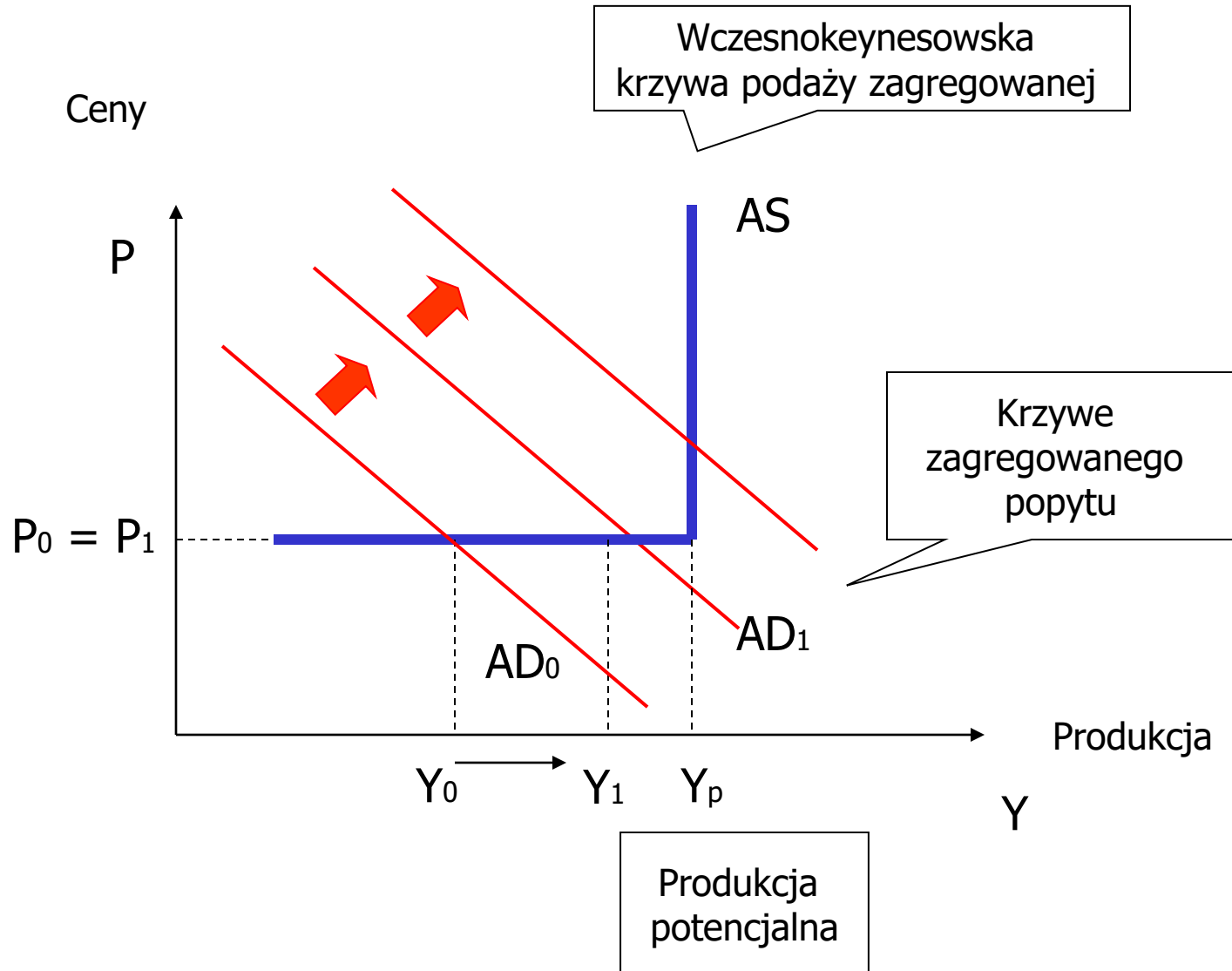
$$Y = C + I + G$$

$$Y = C + S + NT$$

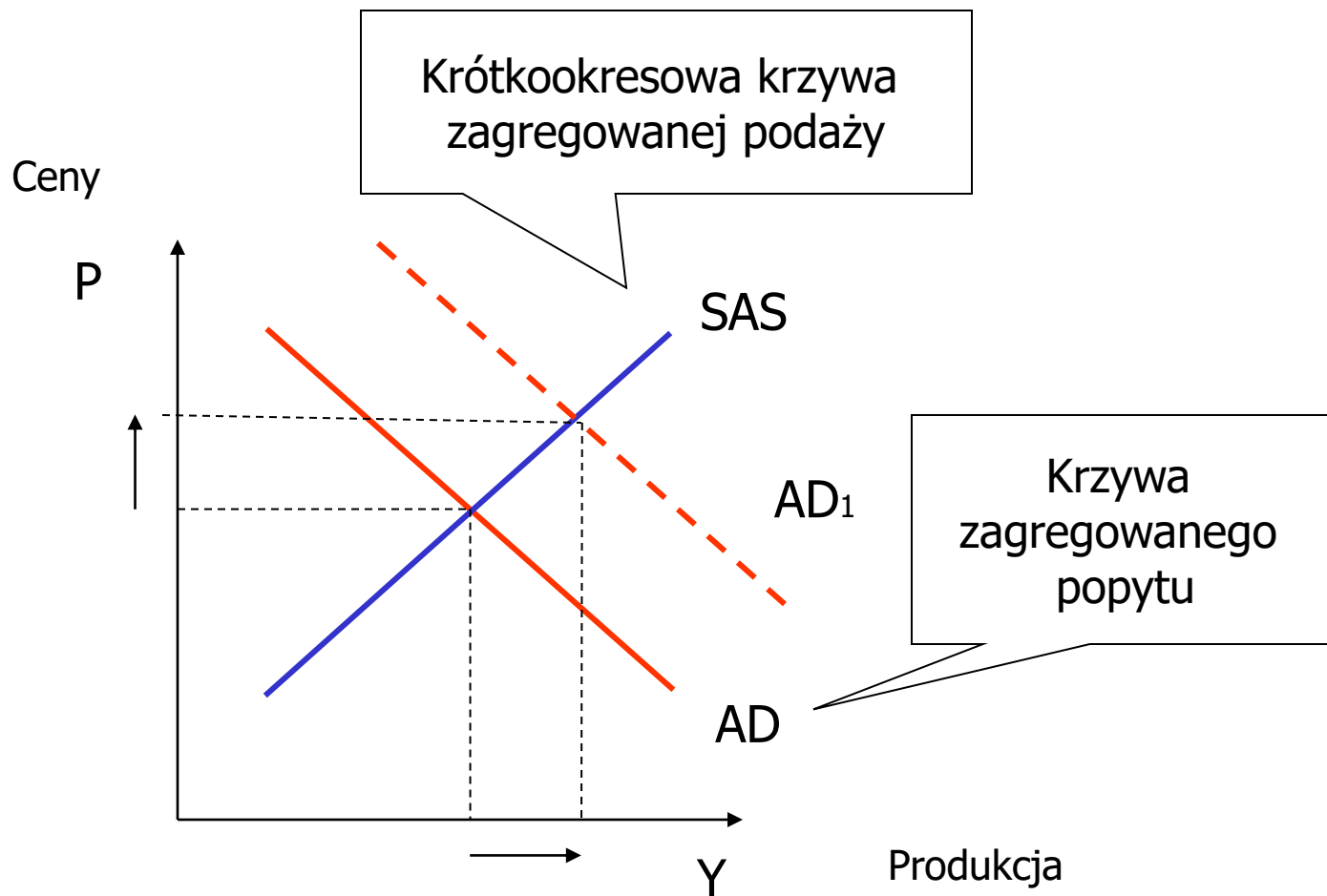

$$I + G = S + NT$$

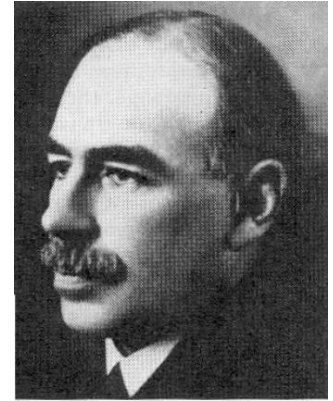
Wczesnokeynesowska krzywa podaży zagregowanej

Keynesowski model gospodarki: AD - SAS

Prawo Keynesa

Zasada efektywnego popytu głosi, że w gospodarce zamkniętej z wolnymi mocami wytwórczymi **poziom produktu (a stąd i zatrudnienia) jest wyznaczany przez planowane łączne wydatki**, na które składają się wydatki konsumpcyjne sektora gospodarstw domowych /C/ i wydatki inwestycyjne przedsiębiorstw /I/.

Krytyka prawa Saya:

"Prawie wszędzie na świecie widzimy niezmiernie siły produkcyjne, których się nie wykorzystuje."

Rola popytu zagregowanego

Możliwości zatrudnienia są siłą rzeczy ograniczone przez rozmiary łącznego popytu.

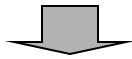
Jeżeli popyt efektywny jest niewystarczający, to nie tylko wynika stąd niemożliwy do zniesienia publiczny skandal polegający na tym, że **środki wytwórcze są marnotrawione**, albo też indywidualny przedsiębiorca, który próbuje uruchomić te środki, spotyka na swej drodze same tylko trudności.

J.M. Keynes: *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, s.413.

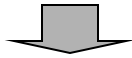

Dwie teorie dotyczące stymulowania wzrostu gospodarczego - teoria podażowa oraz **keynesowska**

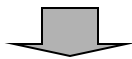
Cięcia podatkowe zwiększają motywację do pracy i inwestowania

Firmy więcej inwestują;
powstają nowe miejsca pracy;
ludzie ciężiej i więcej pracują

Nowe inwestycje i
większa podaż pracy
zwiększają produkcję

Cięcia podatkowe zwiększają dochody dyspozycyjne

Ludzie wykorzystują wyższe dochody i kupują więcej dóbr i usług; rośnie AD

Aby dostosować się do większego popytu firmy zwiększają produkcję

Rośnie zatrudnienie,
powstają nowe fabryki,
gospodarka rozwija się

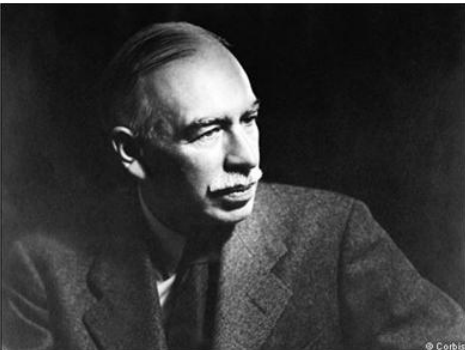
Keynesowska funkcja konsumpcji

KONSUMPCJA

WSPÓŁCZYNNIK

$$C = b * Y_d$$

DOCHODY
DYSPOZYCYJNE

"Konsumpcja jest jedynym i ostatecznym celem wszelkiej działalności gospodarczej"

Przeciętna i krańcowa skłonność do konsumpcji

Przeciętna skłonność do konsumpcji (APC - *average propensity to consume*) pokazuje, jaka część dochodu narodowego została przeznaczona na konsumpcji.

$$\frac{C}{Y}$$

$$APC + APS = 1$$

Krańcowa skłonność do konsumpcji (MPC - *marginal propensity to consume*) pokazuje, jaka część przyrostu dochodu narodowego została przeznaczona na zwiększenie konsumpcji.

$$\frac{\Delta C}{\Delta Y}$$

$$MPC + MPS = 1$$

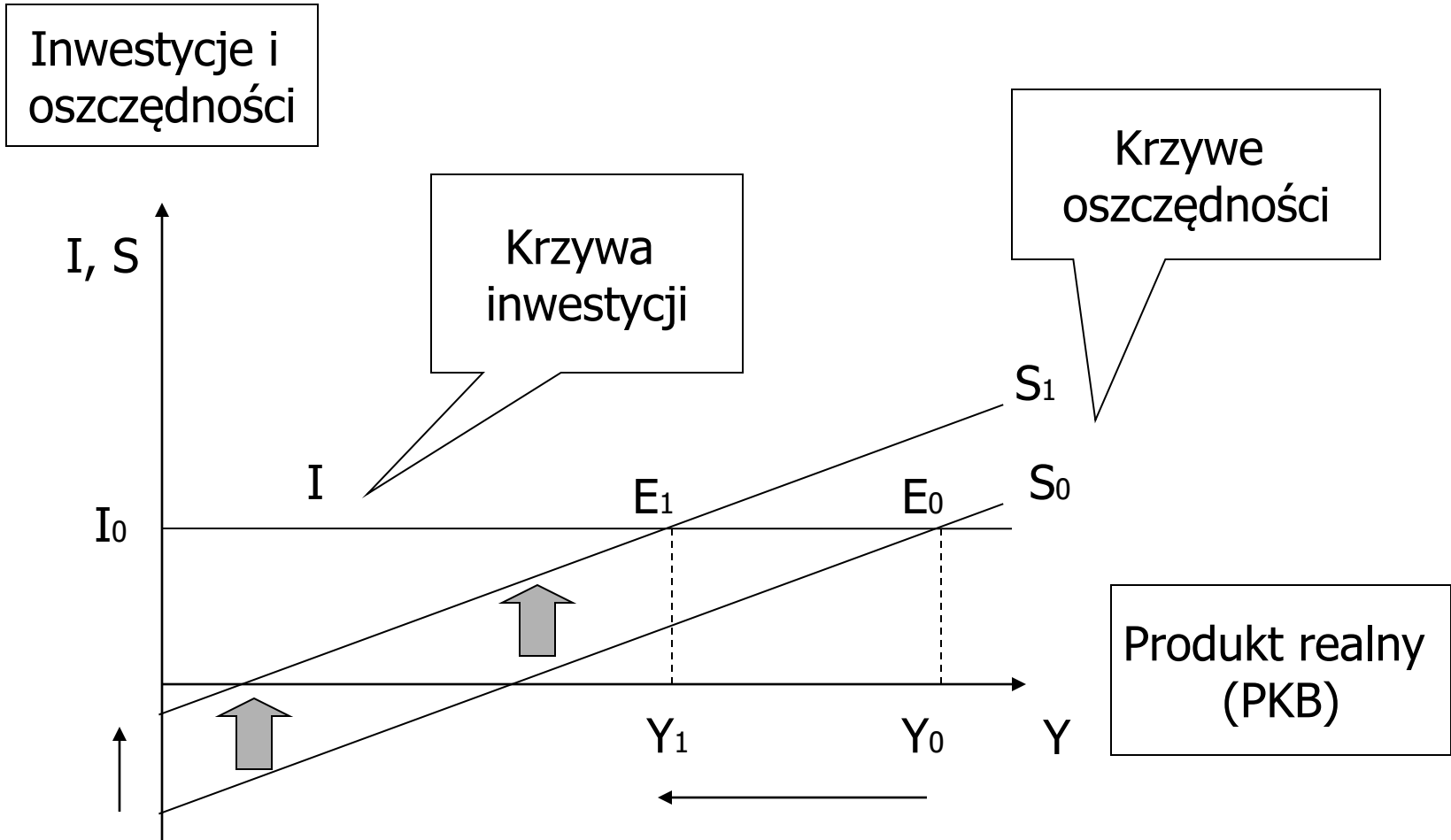
Skłonność do konsumpcji

Suma, jaką społeczeństwo wydaje na konsumpcję, zależy:

- 1) częściowo od wielkości dochodu;
- 2) częściowo od innych okoliczności natury obiektywnej;
- 3) częściowo od subiektywnych potrzeb, skłonności psychicznych i zwyczajów.

Konsumpcja klas posiadających może w nader silnym stopniu reagować na nieprzewidziane zmiany wartości nominalnej majątku ich członków.

Paradoks „zapobiegliwości” (oszczędzania)

Mnożnik zatrudnienia (Kahna)

Wyraża stosunek przyrostu całkowitego zatrudnienia, towarzyszącego danemu przyrostowi zatrudnienia pierwotnego, tzn. w gałęziach inwestycyjnych.

Całkowite zatrudnienie wywołane przez np. wzmożenie robót publicznych będzie wtedy dziesięciokrotnie większe (gdy społeczeństwo wydaje na konsumpcję 90% przyrostu dochodu) od zatrudnienia pierwotnego, związanego bezpośrednio z tymi robotami, pod warunkiem, że inwestycje na innych odcinkach nie ulegną zmniejszeniu.

J.M. Keynes: *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, s.141-142.

Richard Kahn

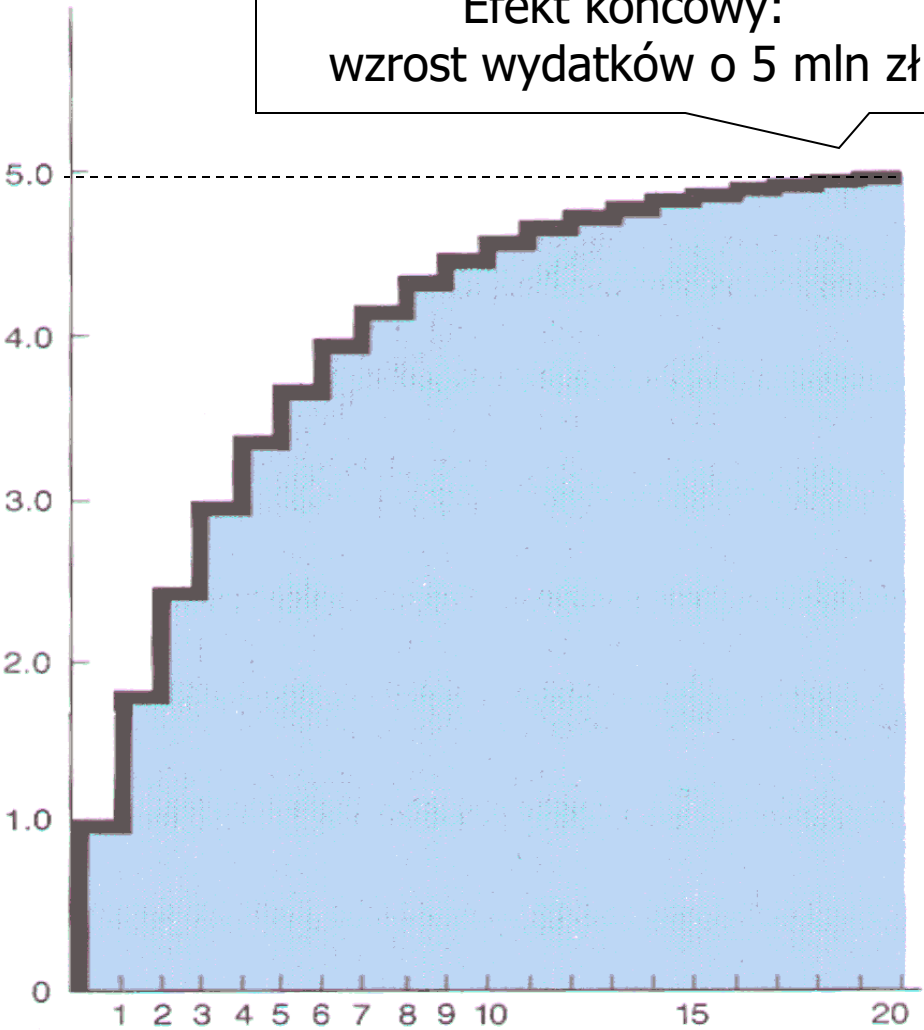

Mechanizm działania mnożnika inwestycyjnego

Skumulowane
wydatki
(w mln zł)

Efekt końcowy:
wzrost wydatków o 5 mln zł

Początkowy
wzrost
inwestycji
o 1 mln zł

Kolejne
rundy
wydatków

Mnożnik inwestycyjny

MNOŻNIK
INWESTYCYJNY

KRAŃCOWA
SKŁONNOŚĆ
DO OSZCZĘDZANIA

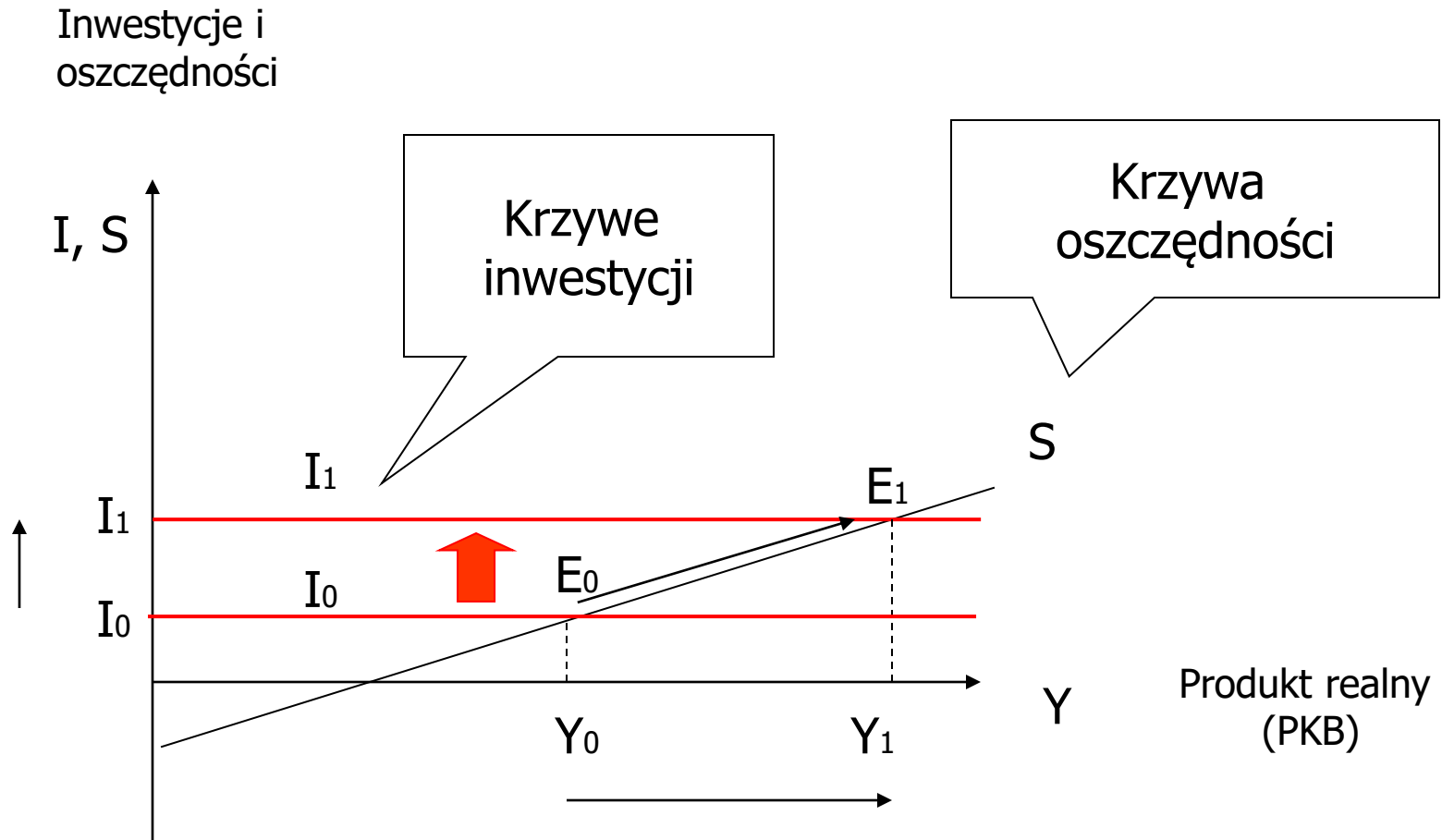
$$\textcircled{1} \quad m_i = 1 / \text{MPS}$$

$$\textcircled{2} \quad m_i = \triangle Y / \triangle I$$

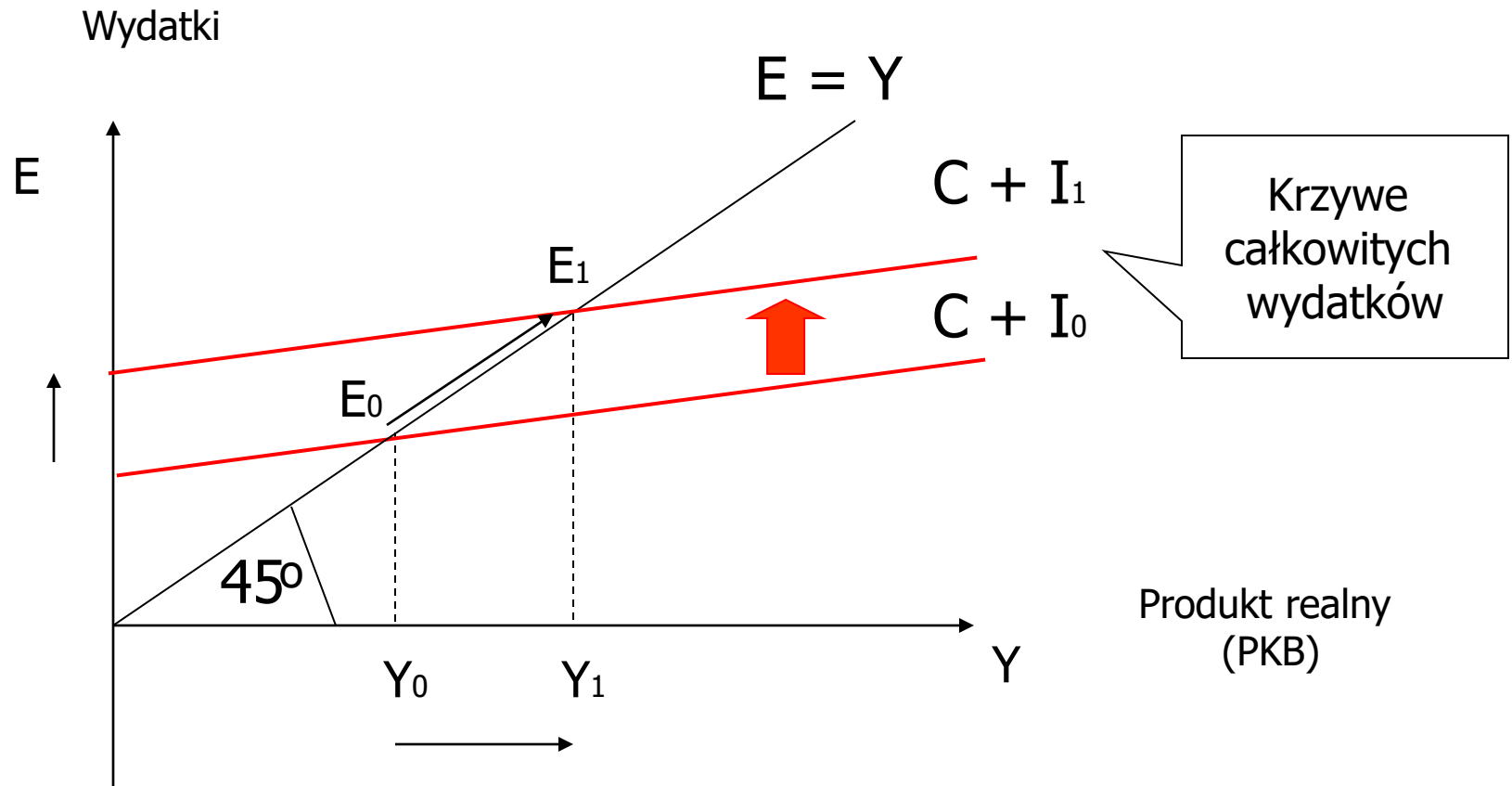
ZMIANA
DOCHODU
NARODOWEGO

ZMIANA
INWESTYCJI

Mechanizm działania mnożnika inwestycyjnego (keynesowski model równowagi $I = S$)

Mechanizm działania mnożnika inwestycyjnego (keynesowski model równowagi $Y = C + I$)

Keynes o mnożniku

Mnożnik, chociaż większy od jedności, nie jest jednak zbyt wielki.

Gdyby [mnożnik] był większy, dana stopa inwestycji pociągałaby za sobą wielką zmianę stopy konsumpcji (ograniczoną tylko przez pełne lub zerowe zatrudnienie).

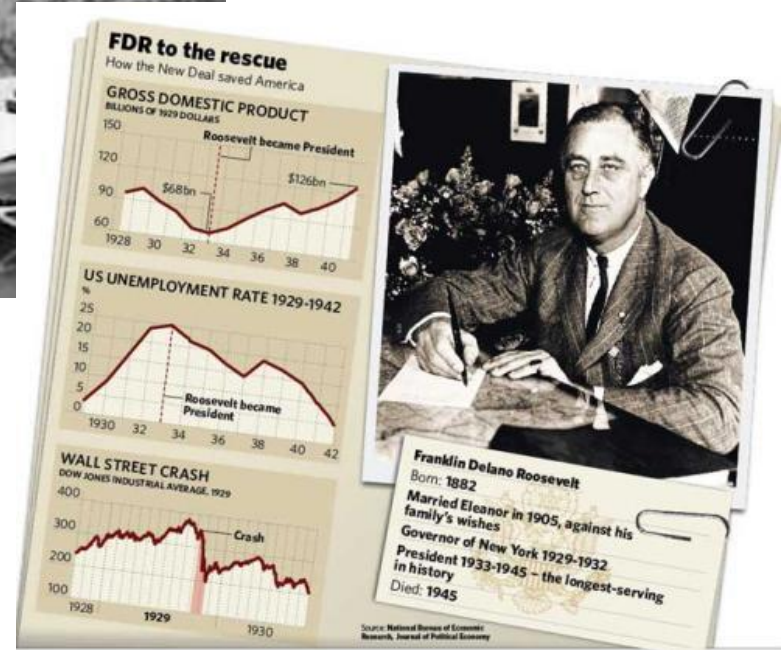
Nawet niewielki przyrost inwestycji zapoczątkowałby kumulatywny wzrost popytu efektywnego aż do punktu, w którym zostałyby osiągnięte pełne zatrudnienie.

Spadek inwestycji zaś zapoczątkowałby kumulatywny spadek efektywnego popytu aż do punktu, w którym ani jeden człowiek nie byłby zatrudniony.

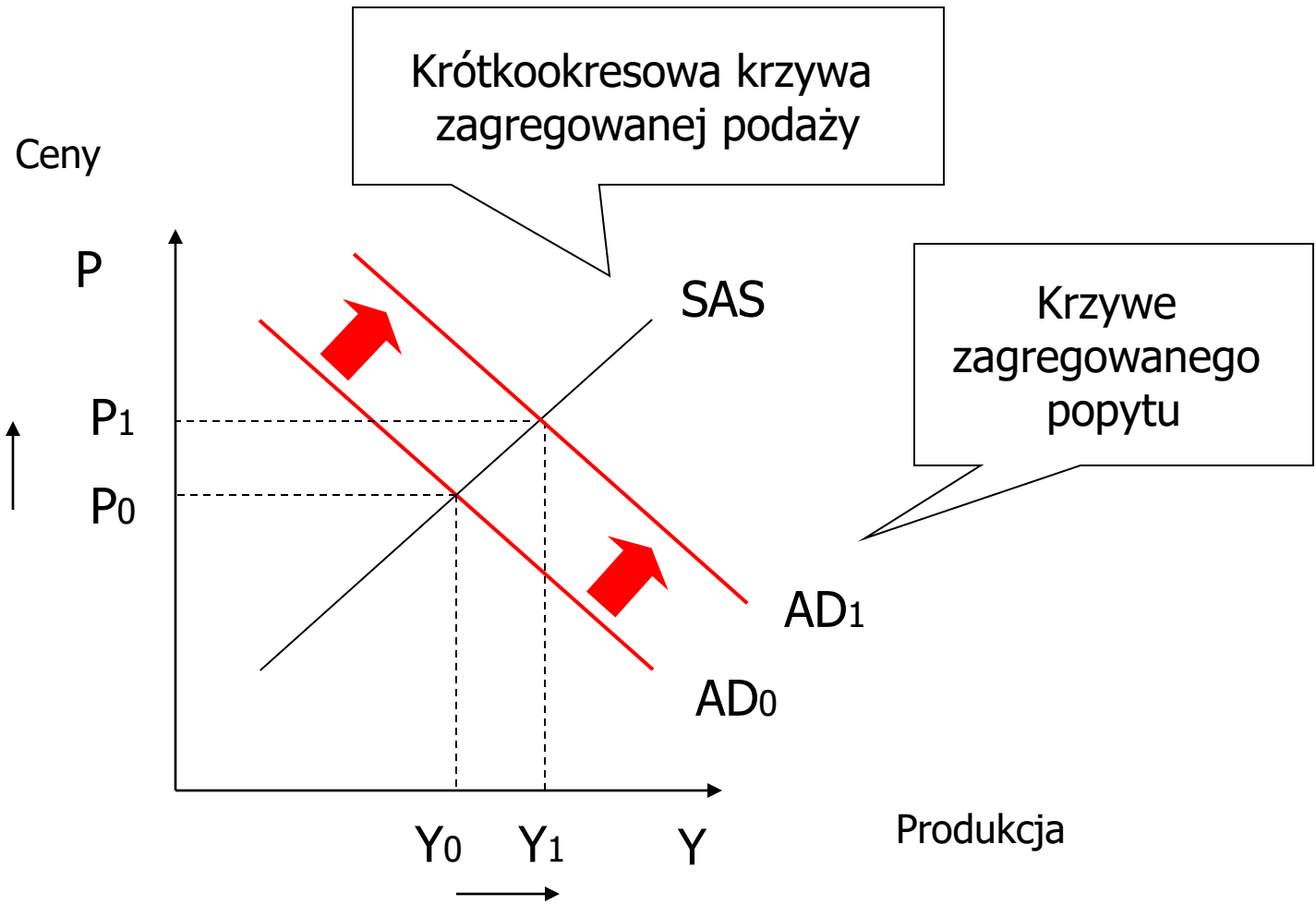
Wartość ogłoszonych projektów typu *greenfield FDI*, wg lokalizacji (w mln USD), 2018-2022

Region/economy	2018	2019	2020	2021	2022	2018-2022
World	1 066 464	908 193	603 933	738 636	1 212 651	4 529 876
United States	87 289	108 722	69 275	95 635	163 858	524 778
United Kingdom	40 351	39 762	44 699	62 528	102 355	289 696
China	123 336	53 653	33 637	31 716	17 966	260 307
India	55 310	36 209	22 750	16 374	77 946	208 588
Germany	24 098	28 288	26 504	47 231	34 398	160 519
Australia	22 888	35 184	20 421	12 854	69 046	160 393
Egypt	13 628	14 229	2 284	14 969	107 490	152 600
Spain	34 523	21 351	13 626	32 652	44 588	146 740
Mexico	33 782	27 965	13 941	17 167	41 042	133 897
Canada	51 703	13 509	17 307	23 228	20 865	126 613
Viet Nam	30 555	38 430	10 957	11 785	25 916	117 644
Brazil	18 848	33 097	16 675	23 051	17 888	109 559
Poland	20 247	24 136	23 644	23 168	17 793	108 989
France	19 921	19 266	15 852	13 956	20 238	89 233
Indonesia	22 755	13 789	20 300	8 248	15 016	80 107
Ireland	11 918	14 133	12 022	9 569	26 533	74 174
Italy	7 628	10 976	10 022	19 848	25 437	73 912
Malaysia	14 743	9 776	7 284	25 086	16 805	73 694
Russian Federation	18 313	22 969	8 062	14 921	296	64 560
Singapore	17 784	7 116	6 869	13 144	16 228	61 141
Saudi Arabia	15 184	11 722	9 431	8 958	13 473	58 768
Japan	12 725	9 468	7 631	22 082	6 051	57 957
United Arab Emirates	10 566	13 968	8 069	6 631	11 086	50 319

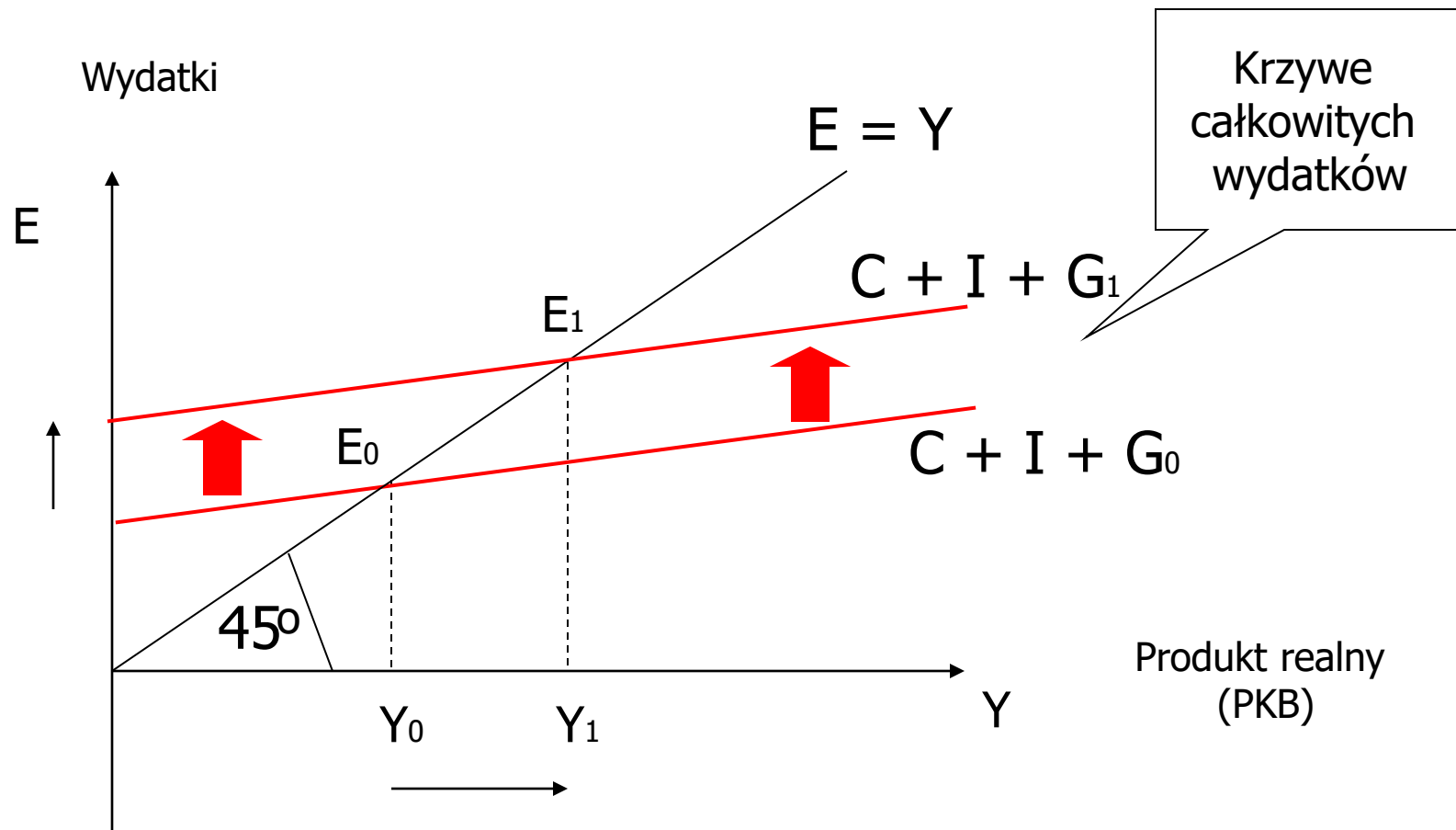
„New Deal“ F.D. Rooseveltta

Wpływ ekspansywnej polityki budżetowej na popyt zagregowany oraz ceny

Mechanizm działania mnożnika popytowego (keynesowski model równowagi $Y = C + I + G$)

Mnożnik całkowitych planowanych wydatków

MNOŻNIK

KRAŃCOWA
SKŁONNOŚĆ
DO OSZCZĘDZANIA

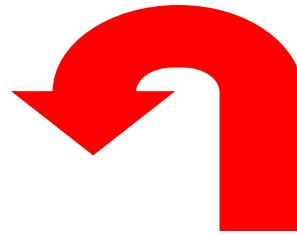
$$m = 1 / \text{MPS} (1 - t)$$

STOPA PODATKOWA

Efekt częściowego wypierania

$Y < Y_p$

prowadzi do

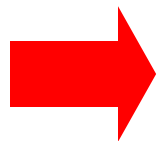
① WZROST
WYDATKÓW
RZĄDOWYCH

$$Y = C + I + G$$

② SPADKU
INWESTYCJI

ale

↗ **G** > ↘ **I**

efekt końcowy: **wzrost dochodu narodowego**

↗ **Y**

Teoria Keynesa a współczesna polityka budżetowa

Stopa
wzrostu
PKB

Kraj / obszar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
USA	3,8	3,3	2,7	1,8	-0,3	-2,8	2,5	1,6	2,3	2,2	2,4
Strefa euro	2,3	1,7	3,2	3,1	0,5	-4,5	2,1	1,6	-0,9	-0,3	0,9
Wielka Brytania	2,5	3,0	2,7	2,6	-0,5	-4,2	1,5	2,0	1,2	2,2	2,9
Japonia	2,4	1,3	1,7	2,2	-1,0	-5,5	4,7	-0,5	1,8	1,6	-0,1

Saldo
finansów
publicznych

Kraj / obszar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
USA	-4,4	-3,3	-2,2	-2,9	-7,2	-12,8	-12,2	-10,7	-9,3	-6,4	-5,8
Strefa euro	-3,0	-2,6	-1,4	-0,7	-2,1	-6,3	-6,2	-4,1	-3,7	-3,0	-2,5
Wielka Brytania	-3,6	-3,3	-2,7	-2,8	-5,1	-11,2	-10,0	-7,9	-6,3	-5,9	-5,3
Japonia	-6,2	-6,7	-1,6	-2,4	-1,9	-8,8	-8,3	-8,8	-8,7	-9,3	-8,4

Stopa
bezrobocia

Kraj / obszar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
USA	5,6	5,2	4,7	4,7	5,9	9,4	9,7	9,0	8,2	7,4	6,2
Strefa euro	9,2	9,0	8,3	7,4	7,5	9,6	10,2	10,2	11,4	12,0	11,5
Wielka Brytania	4,7	4,8	5,5	5,4	5,4	7,8	7,9	7,8	8,0	7,5	6,3
Japonia	4,7	4,4	4,1	3,9	4,0	5,0	5,0	4,5	4,3	4,0	3,7

Teoria Keynesa a współczesna polityka budżetowa

Saldo finansów publicznych

Country	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Australia	-2,9	-1,6	-1,2	-1,4	-7,1	-9,6
Austria	-1,1	-1,5	-0,8	0,2	0,6	-8,3
Belgium	-2,5	-2,4	-0,7	-0,8	-1,9	-9,1
Canada	-1,3	-0,5	-0,1	0,4	0,0	-11,4
Czech Republic	-0,6	0,7	1,5	0,9	0,3	-5,6
Denmark	-1,3	-0,1	1,8	0,8	4,1	-0,2
Estonia	0,1	-0,4	-0,5	-0,6	0,1	-5,6
Finland	-2,7	-1,7	-0,7	-0,9	-0,9	-5,5
France	-3,6	-3,6	-3,0	-2,3	-3,1	-9,1
Germany	0,7	1,2	1,3	1,9	1,5	-4,3
Greece	-5,9	0,2	0,6	0,9	1,1	-10,1
Hungary	-1,6	-1,8	-2,5	-2,1	-2,1	-8,0
Ireland	-2,0	-0,8	-0,3	0,2	0,5	-4,9
Italy	-2,7	-2,4	-2,4	-2,2	-1,6	-9,6
Korea	1,4	2,2	2,7	3,0	1,0	-2,3
Netherlands	-2,1	0,0	1,3	1,4	1,7	-4,2
Norway	6,0	4,1	5,0	7,9	6,6	-3,0
Poland	-2,6	-2,4	-1,5	-0,2	-0,7	-7,1
Portugal	-4,4	-1,9	-3,0	-0,4	0,1	-5,8
Slovenia	-2,9	-1,9	-0,1	0,7	0,4	-7,7
Spain	-5,1	-4,3	-3,0	-2,5	-2,9	-11,0
Sweden	0,3	1,0	1,4	0,8	0,6	-2,8
Switzerland	1,1	0,2	1,1	1,3	1,3	-2,8
United Kingdom	-4,4	-3,3	-2,4	-2,2	-2,2	-12,9
United States	-4,2	-5,4	-4,3	-6,2	-6,4	-15,3

Keynes o roli rządu

Państwo będzie musiało wywierać wpływ na kształtowanie się skłonności do konsumpcji częściowo przez system podatkowy, częściowo przez ustalanie wysokości stopy procentowej, a częściowo może za pomocą innych środków.

Poza koniecznością wprowadzenia centralnego kierownictwa w celu wzajemnego przystosowywania skłonności do konsumpcji i skłonności do inwestowania **nie ma więcej powodów do uspołeczniania życia gospodarczego niż kiedykolwiek przedtem.**

Dla państwa nie jest ważne przejęcie na własność środków produkcji. Jeżeli państwo będzie miało możliwość zwiększania aparatu wytwórczego oraz podstawowej stopy wynagrodzenia jego właścicieli, to dokona wszystkiego, co jest potrzebne.

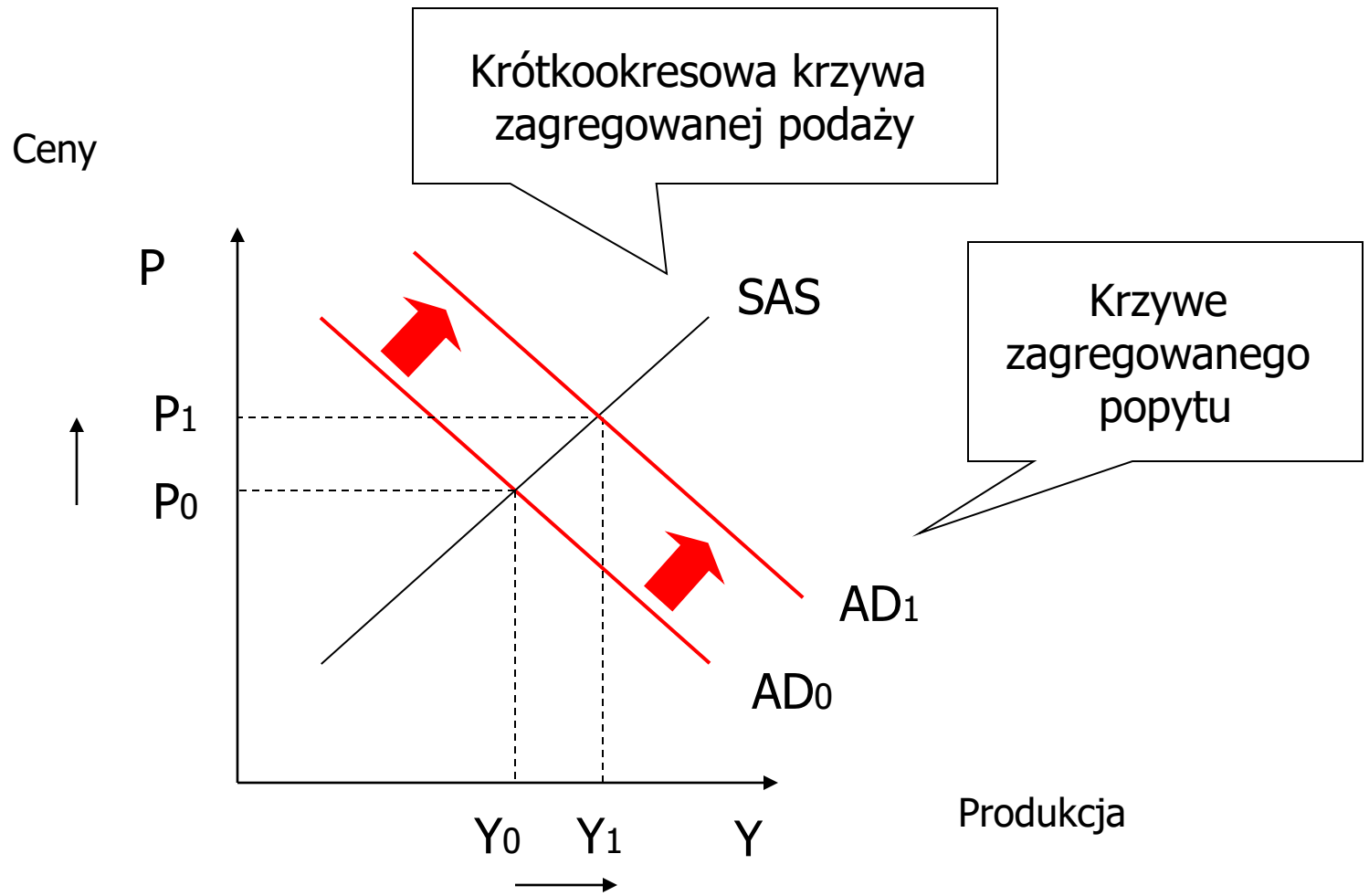
Keynes o polityce monetarnej

Dopóki istnieje bezrobocie, wzrost ilości pieniądza nie wywiera żadnego wpływu na ceny, a zatrudnienie powiększa się ściśle proporcjonalnie do każdego przyrostu efektywnego popytu wywołanego przez wzrost ilości pieniądza.

(...) Skoro zaś nastanie pełne zatrudnienie, ceny zmieniają się w tej samej proporcji co ilość pieniądza.

Wpływ ekspansywnej polityki monetarnej na popyt zagregowany oraz ceny

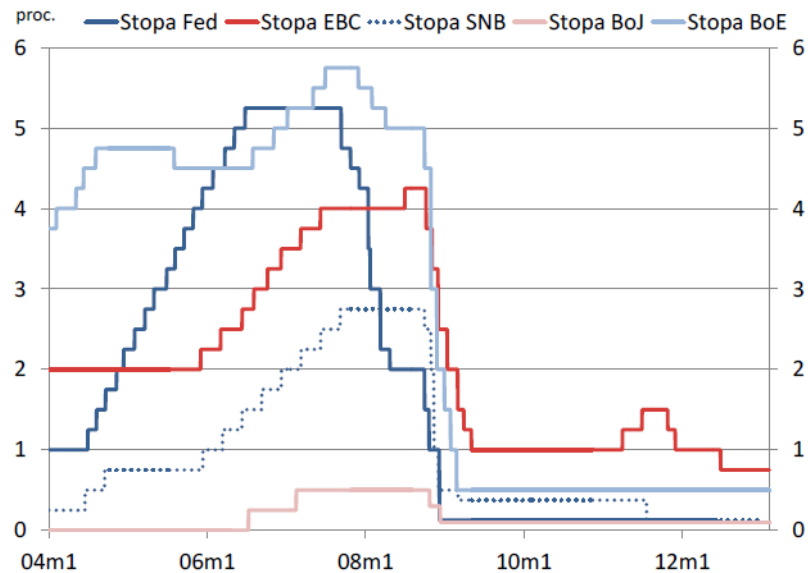

Teoria Keynesa a współczesna polityka monetarna

Stopa
wzrostu
PKB

Kraj / obszar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
USA	3,8	3,3	2,7	1,8	-0,3	-2,8	2,5	1,6	2,3	2,2	2,4
Strefa euro	2,3	1,7	3,2	3,1	0,5	-4,5	2,1	1,6	-0,9	-0,3	0,9
Wielka Brytania	2,5	3,0	2,7	2,6	-0,5	-4,2	1,5	2,0	1,2	2,2	2,9
Japonia	2,4	1,3	1,7	2,2	-1,0	-5,5	4,7	-0,5	1,8	1,6	-0,1

Stopy %

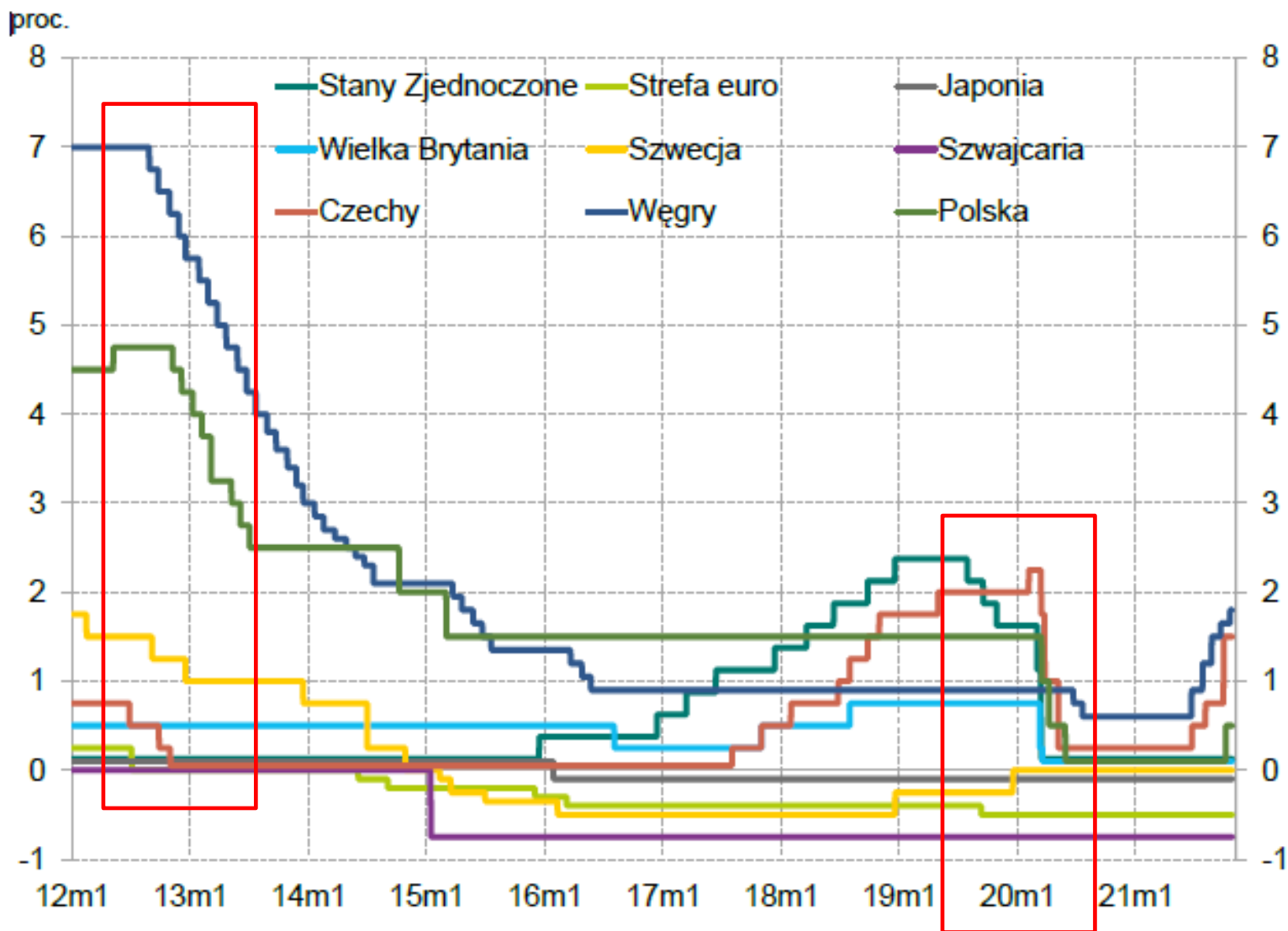

Stopa
inflacji

Kraj / obszar	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
USA	2,7	3,2	3,1	2,7	2,0	0,8	1,2	2,1	1,8	1,5	1,5
Strefa euro	2,5	2,5	3,0	2,8	2,8	0,8	0,8	1,9	1,5	1,3	0,8
Wielka Brytania	2,9	2,8	2,7	2,9	2,9	2,0	3,1	2,1	1,6	2,0	1,7
Japonia	-1,4	-1,3	-1,1	-0,9	-1,3	-0,5	-2,2	-1,9	-0,9	-0,5	1,6

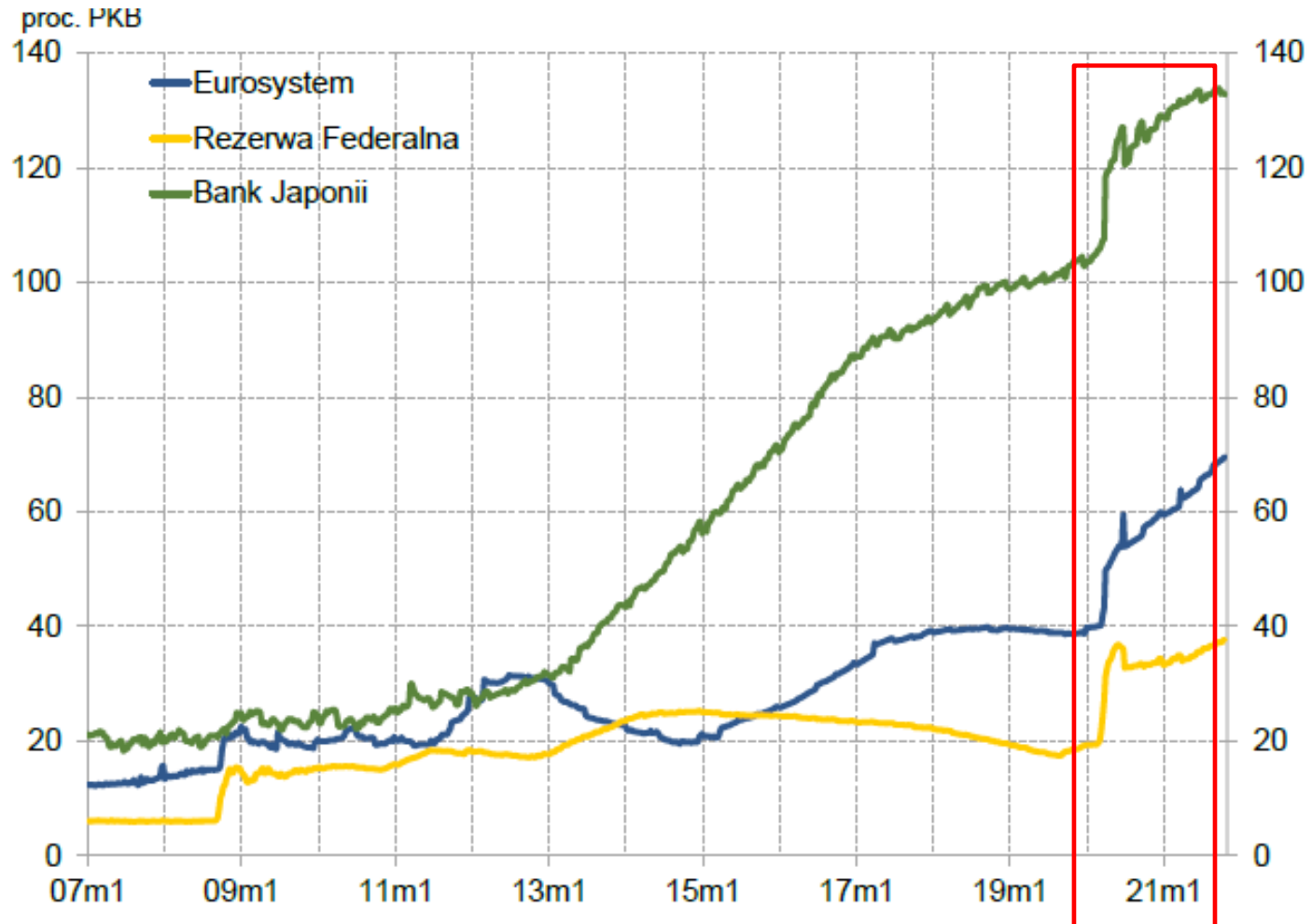
Teoria Keynesa a współczesna polityka monetarna

Stopy procentowe wybranych banków centralnych

Teoria Keynesa a współczesna polityka monetarna

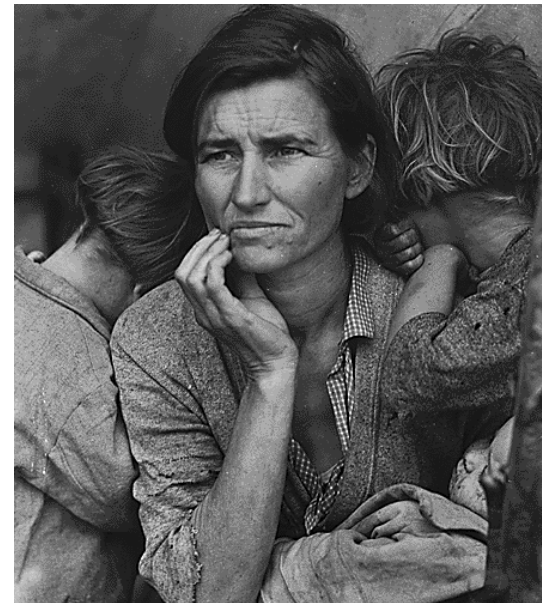
Wielkość aktywów głównych banków centralnych w relacji do PKB

Keynes o systemie społeczno-gospodarczym

Dwiema najważniejszymi wadami systemu społeczno-gospodarczego, w którym żyjemy, są: **niezdolność do realizowania pełnego zatrudnienia** oraz **dowolny i niesprawiedliwy podział bogactwa i dochodów**.

J.M. Keynes: *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, s.141-142.

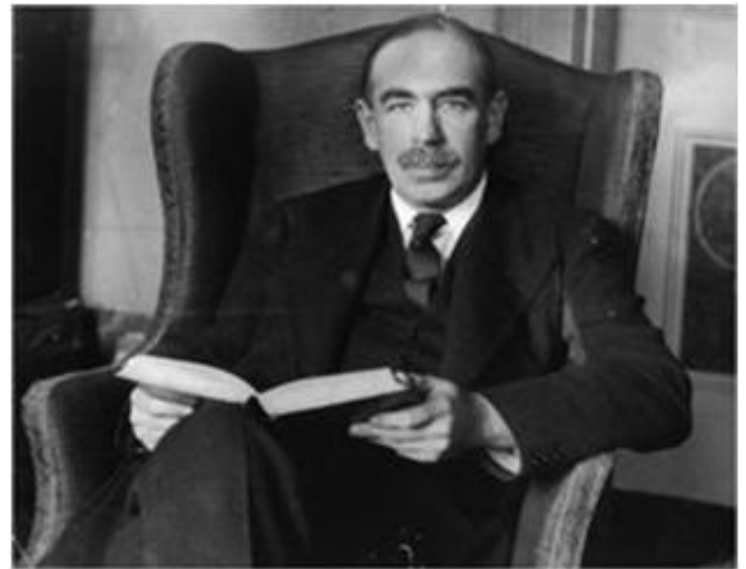

Siła idei

Idee głoszone przez ekonomistów oraz myślicieli politycznych, bez względu na to, czy są słuszne, czy błędne, mają większą siłę, niż się powszechnie przypuszcza. W rzeczywistości to one rządzą światem.

Wpływy tych, co bronią swych interesów i przywilejów, ocenia się zbyt wysoko w porównaniu ze stopniowym oddziaływaniem idei.

J.M. Keynes: *Ogólna teoria zatrudnienia, procentu i pieniądza*, s.416.

William Vickrey o budżecie i deficycie

„Jeżeli polityka „zrównoważonego budżetu” byłaby konsekwentnie prowadzona, to **ugręźlibyśmy w ciężkiej depresji**”.

„Gdyby GM, AT&T i gospodarstwa domowe równoważyły swoje budżety w taki sposób, jak to się zaleca rządowi federalnemu, to nie byłoby papierów dłużnych korporacji, długu hipotecznego, pożyczek bankowych, i oczywiście wytwarzano by znacznie mniej samochodów, telefonów, budowano mniej domów”.

William Vickrey o efekcie wypierania

„Każdy wydatkowany dolar deficytu wywoła w średnim lub dłuższym okresie **nowe inwestycje prywatne o wartości dwóch lub trzech dolarów**”.

„Wydatkowane przez rząd kwoty (inaczej niż wydatki rządu pochodzące z podatków) generują **dodatkowe dochody, zwiększają więc popyt na produkty prywatnego przemysłu, przyczyniając się do wzrostu zyskowności prywatnych inwestycji**”.

„Jakiegokolwiek więc wypychanie może tylko być wynikiem nie rzeczywistych procesów gospodarczych lecz błędnej reakcji na deficyt odpowiednich władz monetarnych”.